

ПОРІГ: РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПОВЕДІНКИ НА МЕЖІ «СВОГО» І «ЧУЖОГО» СВІТУ

Поріг як реалія народного побуту сприймається як межа між світом живих і світом мертвих. Саме тому з порогом пов'язано багато заборон та рекомендацій. Вони є засобом регламентації поведінки під час здійснення певних обрядів та у повсякденному житті.

Ключові слова: поріг, межа, поведінка, обряд, внутрішній, зовнішній.

Дослідження, присвячені символіці житла, а також способам міфологічної регламентації повсякденного життя, показали, що в традиційній культурі саме використання речей або частин житла регламентувалося рядом заборон і повір'їв. Оскільки побут просякнутий глибокими міфологічними уявленнями, то його семантика може бути виявлена через зіставлення повсякденного життя з ритуалом, фольклором та міфологією [32, с. 90]. Якщо у центрі уваги дослідників були основні моменти сімейної й календарної обрядовості, то повсякденне життя, способи його регламентації та оказіональні обряди, які дають цінний матеріал для реконструкції давніх слов'янських вірувань, залишаються недостатньо дослідженими [33, с. 67].

Звичайно, висвітлення дійового плану, пов'язаного з порогом, наявне в багатьох наукових дослідженнях українських та зарубіжних учених, зокрема А. Богдановича, Д. Зеленіна, Є. Кагарова, Л. Нідерле, М. Сумцова, О. Боряк, Т. Володіної, В. Конобродської, С. Толстих та М. Толстих, О. Топоркова, й розкриваються через призму певного обряду чи опису окремої реалії.

У цій роботі ми спробуємо дослідити способи регламентації поведінки на порозі, способи семантизації й закономірності функціонування порога як обрядового елемента; виявити антонімічні відношення між одиницями акціонального плану.

Поріг як реалія народного побуту належить до відносно раннього пласту культури, тому його семантика й символіка глибоко архаїчні. Це пояснюється тим, що головна властивість порога – межа, перепона – отримала осмислення вже у найдавніших формах вірувань [23, с. 111]. У народних уявленнях слов'ян поріг сприймається як *межа* між земним і потойбічним світом і як інші межі (межа, вікно, дзеркало, криниця) вважається небезпечним локусом, який вимагає особливої обережності в діях і спеціального ритуального оформлення [23, с. 112]. Поріг є межею між простором внутрішнім та зовнішнім, яка відбиває уявлення про перебування душі померлого між життям і смертю, між світом живих і світом мертвих, тобто є втіленням опозиції *життя: смерть* [20: I, с. 385; 21, с. 318]. Оскільки *межа* є проміжним елементом між частинами бінарної опозиції, то, на думку вчених, зокрема В. Конобродської, вона знаходить втілення в конкретніших опозиціях *цей світ : межа : той світ, життя (земне) : смерть : життя (потойбічне), світ живих : межа : світ мертвих, світ людей : межа : світ духів* [13, с. 280]. Тому поріг можна вважати середнім компонентом потрібної опозиції *внутрішній : межа : зовнішній*.

Вербалізація поведінки під час обрядів. Під час виконання ритуальних дій, які є складовою частиною певного обряду (родин, хрестин, весілля, похорону, різних календарних обрядів), досліджувана частина житла набуває якісно нових характеристик і здатна захистити житло та його мешканців. Водночас зазначимо, що регламентація дій, пов'язаних із порогом, які здійснюються в різних родинних та календарних обрядах, є досить різноманітною в кожному з обрядів і тому вимагає окремої наукової розвідки. У зв'язку з цим обмежимося лише деякими прикладами для порівняння з діями, які виконуються поза обрядом.

У поліському **поховальному** обряді наявні рудименти давнього звичаю, який простежується під час виносу із хати труни з померлим, коли її тричі опускають над порогом чи стукають нею об поріг. *Опус|кайут' хот' над однім так но|гам'і. Йа шч'і|тайу, шо це ўже прош|чайіца, шо ўже н'е |буд'е хо|діт'. Це ж |хата, д|вер'і, за|ч'інка, за|лонка од ус'о|го* [н.п. 24]. *Тр'і |разі опус|кайут і пуди|майут, йак з |хаті на двір* [вносять покійника], *то так |роб'ат* [н.п. 15]. [Як виносять покійника з хати, то] *на |кожном пу|роз'і с|тукайут* [труною об поріг]. *Це прош|чайіца* [н.п. 10, 16]. *Опус|тілі тр'і |рази, тидн'али, зноў опус|тілі, зноў тидн'али, і так над |каждим по|рогом* [н.п. 11]. *Йа паме|тайу, йак |д'ад'ка хору|нілі, то над пу|рогом пуди|малі, і на дву|ре пуди|малі* [н.п. 2].

Сакральне значення, маркованість цього місця в будинку й у позаобрядовий час та свідчення про наявність у давнину звичаю ховати померлих під порогом дає підстави вважати описані дії

редукцією цього давнього звичаю, символічним похованням [13, с. 190]. Інші дії, які виконуються під час обряду (закопування залишків одягу під поріг, виливання води, якою обмивали мерця), можна кваліфікувати як акти символічного поховання, які почали здійснюватися зі зміною місць і способів поховання померлих, а саму обрядову реалію поріг кваліфікувати як місце символічного поховання (опускання труни над *порогом* як імітація опускання в *могилу*, закопування, виливання під *поріг* субститутів мерця, якими є його речі) [12, с. 177–178]. Поріг був також і одним із локусів останнього пристанища душі померлого, яка перебувала у хаті протягом певного часу (три, дев'ять, дванадцять або сорок днів) [25, с. 84].

Виявом антонімічних зв'язків є дія *сидіти* на порозі. Якщо в повсякденному житті сідати на поріг було заборонено й суворо регламентовано, то в складі поховального обряду ця дія була рекомендованою для рідні покійника: *Йак в'їнос'ат мартва'ца з хати, то сем'їу са'жайут на пу'рог, шоб б'їст'р'єї забу'вал'ї про по'т'єру і н'є бо'їал'їса їті ў хату* [н.п. 31].

Поріг будинку є основною межею, яка відділяє померлого від його хати, сім'ї, земного життя. Після переходу цієї межі повернення покійника в хату стає небажаним і навіть небезпечним, окрім поминальних днів, коли померлих запрошують до хати на гостину [30, с. 119].

Магічні дії. Відоме на Поліссі «лікування» діжі, якщо хліб у ній не вдавався, здійснювалося на порозі. Для цього діжу перевертали, ставили на поріг і застромлювали в її дно ножа або ж просто застромлювали ніж у поріг, на якому стояла діжа. Вважалося, що такі дії допоможуть зняти зурочення й відновити корисні властивості предмета [20, III, с. 431].

Поріг використовували також у лікувальній магії: він був місцем лікування дитячих хвороб [20, II, с. 350]. Жінка повинна прясти, сидячи на порозі, і кидати пряжу через поріг у ночви, щобвилікувати купанням у них хвору дитину [17, с. 179]. Від зурочень немовлят умивають на трьох порогах свіжою водою, взятою з хреста (придорожного чи принесеного зі святих місць) [34, с. 86]. При лікуванні безсоння здійснювалося «вигнання» нічниць. Нічниці, або крикиси, одним із локусів перебування яких є поріг, вважалися однією із форм втілення хатніх духів, які генетично пов'язані з душами предків. Народна традиція регламентувала взаємодію людей і надприродних «мешканців» людського житла рамками мирного співіснування. При порушенні межі й втручанні потойбічних сил ставала необхідною їх нейтралізація і поновлення межі між людським світом і світом духів. Постійний плач дитини свідчив про те, що *підкинулись нічниці* й шкодять дитині [5, с. 212]. На Поліссі «вигнання» нічниць становило окремий ритуал-діалог, суть якого полягала у виконанні замовляння, що здійснювався двома жінками через двері, вікно або піч, причому одна із учасниць діалогу мала стояти на порозі [20, III, с. 437; 29, с. 48; 31, с. 10]. Із цією ж метою дитину били віником на порозі будинку; клали дитину біля порога чи на поріг, тричі переступали й промовляли формули-замовляння з метою вигнання духів із тіла дитини до їхнього попереднього місця перебування. Таким способом лікували також переляк [20, I, с. 310; 20, II, с. 426]: *Ді'тїну 'коло по'рога 'ложат і трі 'рази пересту'пайут, шоб не п'лакало* [н.п. 25]. *Йак во'на ро'д'їт те д'ї'т'аточко, да йак бу'ло не стит, то кла'де 'коло по'рога їо'го і пер'їст'пайє трі 'рази і 'каже – «Йа'ка 'матка поро'д'їла, та'ка ї'отхо'д'їла». До 'тому д'ї'т'ат'ї і по'ма'гаїє ўже* [н.п. 31].

Поріг як частина житла, що відкрита зовнішньому світові, перешкоджав різним зуроченням, забезпечував захист хати від впливу надприродних сил. Для цього на поріг клали мітлу, прибивали підкову, ножа, шматок коси [20, II, с. 118, 618], посипали просом під час пологів для захисту породіллі від «дурного ока» [7, с. 24]. Захисні дії часто здійснювалися й на порозі хліва, особливо під час першого вигону худоби. Нерідко їх проводили з метою виявити людину, яка чинить шкоду [20, I, с. 309; 20, II, с. 618; 21, с. 76; 15, с. 25]. *Сер'на, йак о'тцел'їа ко'рова, ско'рен'ко ло'ж'їлі на по'роз'є* [н.п. 6]. *Застром'л'ал'ї но'жа ч'ї ко'су, шоб 'в'єд'м'ї н'є 'л'єз'ї* [н.п. 5]. *'Луди йа'к'їс'соки'ри кла'дут' пуд пу'рогом* [у хліві]. *На І'вана Ку'палного, 'кажут', п'р'їде в'їєд'ма, то на д'руг'ї ден' 'можна по'бач'їт', шо 'буде роз'їрубана ч'ї но'га, ч'ї ру'ка* [н.п. 3].

Водночас така властивість порога як *перешкода* проникненню злих сил із зовнішнього простору у внутрішній перебуває в антонімічних зв'язках із властивістю *допомоги* проникненню злих сил. Найчастіше чаклуни або відьми закопують під порогом волосся, кістки, сплутані нитки; підливають під поріг воду, якою обмивали покійника [20, II, с. 531, 13, с. 237]. Після цього у хаті починалися нещастя, хвороби, смерть. *Ўнас ж'ї'ла моло'да сем'їа, да сва'р'їліса к'репко. Да ше ж'моло'д'ї. То по'том 'цуйу 'хату прода'лі да ку'п'їлі ў дру'гом се'л'ї. Да і с'талі хара'шо ж'їт'. А 'туйу 'хату куп'їла од'на 'жонка. Йак стала ру'б'їт' там ре'монт, здої'мат' пуд'логу, то ў пу'роз'є наш'л'ї за'копаного д'єрка'ча* [‘старого віника’]. *То 'каже – «Ото ву'ни, 'мамон'ко, 'дер'їса». Це так 'в'їдно хтос' зро'б'їў, шоб ву'ни не ж'ї'ли* [н.п. 12].

Поріг у повсякденному житті. Ототожнення порога з могилою, місцем перебування духів померлих родичів накладало ряд заборон на дії в повсякденному житті: рубати сокирою до порога, сидіти чи стояти на ньому, передавати що-небудь через поріг [21, с. 319]. Найбільшу небезпеку поріг становить для жінки, особливо в періоди, коли вона вважається «нечистою»: під час вагітності, після пологів, під час менструації [1, с. 179–180; 3, с. 25]. Найпоширенішою є заборона *сидіти* чи *стояти* на порозі. Вона універсальна, містить чітку мотивацію і поширена на всій території України та в багатьох слов'янських народів [20, I, с. 162; 7, с. 24]. *Бе|ремені не |можна на по|розі сто|їат* [н.п. 25]. *Вагітній не |нада. Мо на ди|тині одер|жица, а мо на то|бе. Бере|женого хай Бог бере|ж'їт* [н.п. 27]. *Йак |ход'їш бе|ременій, ни|коли не ста|вай і не стої на по|розі і на ни|шо не гледи та|ке па|гане, бо ўсе |буде на д'ї|т'а|т'ї* [н.п. 17]. *То йак ў поло|жен'її, то не т|реба |доўго сто|їат коло две|реї* [н.п. 15]. *Тої |жинці не |мона сто|їат, йак во|на |шено ўро|дїла д'ї|тїну, |пок'ї не ох|р'їстїт* [н.п. 3]. У порушенні заборони дітьми та молодими дівчатами й хлопцями вбачали причину безшлюбності та важких пологів у дівчат у майбутньому [20, I, с. 147], про що свідчить матеріал, зібраний на середньополіському ареалі: *|Девочци ста|ват' на по|роз'е н'е |можна, |даже |їеслі во|на ма|л'ен'ка, запреш|чайїца сто|їат на по|роз'е* [н.п. 24, 35]; *бо |буд'е ро|д'їт', то оста|нов'їца, і д'ї|т'а не з|може |в'їт'ї.* [н.п. 11, 22]; *кору|вай не з'ї|де* [н.п. 10]; *йак бу|де ро|дїт', то шоб ди|т'а йшло. Не с'а|даїте на по|роз'е, ў |кого деў|к'ї йе, бо |замуж не |будут' їти* [н.п. 19]. *Не |мона сто|їат, а чо|го йо|го не |мона, йа не з|найу* [н.п. 35]; *йак на по|рози с|танїш та с|кочиш, то то |хочиш, шоби свек|руха ў|мерла* [н.п. 4].

І хоча основна мотивація ґрунтується на одній із властивостей порога (перешкодї проникненню з одного простору в інший), все-таки можна вважати, що в основі заборони лежить давня традиція поховання померлих під порогом [6, с. 72; 9, с. 313; 13, с. 209]. Підтвердженням цієї думки може слугувати матеріал із Середнього Полісся: *На по|рїж не ста|їут, бо |кажут, шо на том с|в'ет'ї це ті сто|їїш на |бат'ку ч'ї там на |д'еду* [н.п. 28].

У повсякденному житті заборона рубати до порога мала як утилітарний характер (*бо знак |буде* [на порозі], *йак |будеш ру|батї* [н.п. 38]), так і магічний: вважали, що від цього з'являться фізичні вади на обличчі у вигляді розсіченої губи, тому рубати до порога суворо заборонялося: *Ру|бат' до по|рога не |можна* [н.п. 11, 19, 22, 23, 32]; *На по|роз'е не |можна ру|бати, йак ху|добу дер|ж'їш. Ху|добїна йак йе ў хл'е|в'ї, ко|роўка йа|ка, до на по|роз'е не |можна ру|бат'.* [н.п. 31]. *Не|з'а ру|бат' до по|рога, бо т|р'ешчина бу|де на гу|б'ї* [н.п. 13]. Отже, семантика й символїка порога як одного з елементів традиційної народної культури базується, насамперед, на аналізі його ритуальних функцій і пов'язаних із ним заборон та рекомендацій. У кожному контексті семантика порога залежить від інших різнопланових одиниць культурного тексту (агентивного, реалемного, атрибутивного, акціонального, вербального та ін.) та направленості обряду. Цим можна пояснити невідповідності та протиріччя у трактуванні порога (як небезпечного місця в будинку, засобу лікування, атрибута нечистої сили, оберега від нечисті) та регламентації поведінки на порозі (заборонено – рекомендовано). Тому домінантною ознакою порога можна вважати розмежування внутрішнього та зовнішнього простору, земного та потойбічного світу, а ритуальні дії, які на ньому виконуються, – запорукою благополуччя як живих, так і померлих.

Список досліджених населених пунктів:

1. Берестя	Дубровицький	Рівненська
2. Яполоть	Костопільський	Рівненська
3. Липки	Гошанський	Рівненська
4. Чудель	Сарненський	Рівненська
5. Яцьковичі	Березнівський	Рівненська
6. Борове	Рокитнянський	Рівненська
7. Дроздинь	Рокитнянський	Рівненська
8. Глинне	Рокитнянський	Рівненська
9. Курчиця	Новоград-Волинський	Житомирська
10. Куліші	Ємільчинський	Житомирська
11. Середи	Ємільчинський	Житомирська
12. Рясне	Ємільчинський	Житомирська
13. Кишин	Олевський	Житомирська
14. Юрово	Олевський	Житомирська
15. Чевона Волока	Лугинський	Житомирська

16. Літки	Лугинський	Житомирська
17. Малахівка	Лугинський	Житомирська
18. Рудня-Ушомирська	Коростенський	Житомирська
19. Мелені	Коростенський	Житомирська
20. Мусіївка	Коростенський	Житомирська
21. Сарновичі	Коростенський	Житомирська
22. Словечно	Овруцький	Житомирська
23. Бокиївщина	Овруцький	Житомирська
24. Тхорин	Овруцький	Житомирська
25. Гошів	Овруцький	Житомирська
26. Потаповичі	Овруцький	Житомирська
27. Ігнатпіль	Овруцький	Житомирська
28. Піщаниця	Овруцький	Житомирська
29. Виступовичі	Овруцький	Житомирська
30. Журба	Овруцький	Житомирська
31. Левовичі	Овруцький	Житомирська
32. Селець	Народицький	Житомирська
33. Рудня-Базарська	Народицький	Житомирська
34. Чоповичі	Малинський	Житомирська
35. Пиріжки	Малинський	Житомирська
36. Облітки	Радомишльський	Житомирська
37. Вишевичі	Радомишльський	Житомирська
38. Кухарі	Іванівський	Київська

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданович А. Е. Пережитки древняго міросозерцання у бѣлоруссовъ. Этнографическій очеркъ. 1895. Рэпрынтнае выданне / А. Е. Богданович – Мінск : Выдавецтва «Беларусь», 1995. – 186 с.
2. Боряк Е. А. Традиционные знания, обряды и верования украинцев, связанные с ткачеством (середина XIX – начало XX века). автореф. дис. ... канд. ист. наук : спец. 07.00.07. «Этнография» / Е. А. Боряк. – Ленинград, 1989. – 17 с.
3. Боряк О. Україна: етнокультурна мозаїка / Олена Боряк. – К. : Вид-во «Либідь», 2006. – 328 с.
4. Владимирская Н. Г. Материалы к описанию полесских народных представлений, связанных с ткачеством. Снование / Н. Г. Владимирская // Полесский этнолингвистический сборник. – Москва, 1983. – С. 225–246.
5. Володіна Т. Нічниці в традиційній культурі українців та білорусів / Тетяна Володіна // Народознавчі зошити. – 2002. – Зош. 3–4 (45–46). – С. 211–218.
6. Зеленин Д. К. Избранные труды. Очерки русской мифологии: Умершие неестественной смертью и русалки / Д. К. Зеленин; [вступ. ст. Н. И. Толстого; подготовка текста, коммент., указат. Е. Е. Левкиевской]. – Москва : Издательство «Индрик», 1995. – 432 с. (Традиционная духовная культура славян / Из истории изучения).
7. Иванов П. Этнографыческіе матеріали, собранные въ Купянском у Харьковской губ. / П. Иванов // Этнографическое обозрение. – 1897. – № 1. – С. 22–81.
8. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу / Іларіон Митрополит. – Київ, 1992. – 424 с.
9. Кабакова Г. Дети, умершие до крещения / Г. Козина // Проблемы сучасної ареалогії. – Київ, 1994. – С. 312–317.
10. Кагаров Е. Г. Магия в хозяйственно-производственном быту крестьян / Е. Г. Кагаров // Атеист. – 1929. – № 37. – С. 65–72.
11. Конобродська В. Опозитивність і антонімія у структурі обрядового тексту / Валентина Конобродська // Діалектна лексика : лексикологічний, лексикографічний та лінгвогеографічний аспекти : матеріали доповідей Міжнародної наукової конференції. – Глухів, 2005. – С. 170–178.
12. Конобродська В. Мовні засоби градації вираження понять в обрядовому тексті / В. Конобродська // Język ukraiński : współczesność – historia. Українська мова : сучасність – історія / Redakcja Feliks Czyżewski, Paweł Hrycenko. – Т. 4. – Lublin, 2003. – С. 171–182.
13. Конобродська В. Поліський поховальний та поминальні обряди – Т. 1. – Етнолінгвістичні студії / Валентина Конобродська. – Житомир «Полісся», 2007. – 356 с.
14. Кононенко В. Символи української мови / Віталій Кононенко. – Івано-Франківськ : Видавництво «Плай», 1996. – 370 с.
15. Курочкін О. Відьма в українській міфологічній традиції / О. Курочкін // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 4. – С. 23–29.

16. Кухарьонко Т. І. Родильна обрядовість на Поліссі / Т. І. Кухарьонко, З. П. Росінська // Народна творчість та етнографія. – 1985. – № 6. – С. 45–48.
17. Милорадович В. П. Житье-бытье лубенского крестьянина / В. П. Милорадович // Українці : народні вірування, повір'я, демонологія. – Київ, 1992. – С. 170–341.
18. Нидерле Л. Славянские древности / Л. Нидерле; пер. с чешск. Т. Ковалевой, М. Хазанова, ред. А. Л. Монгайт. – 2-е изд. – Москва : Алетея, 2001. – 592 с.
19. Притулик Н. Из спостереження над вербальним і невербальним компонентами сучасного весільного обряду одного буковинського села / Наталія Притулик // Етнолінгвістичні студії. 1. – Житомир : «Полісся», 2007. – С. 114–126.
20. Славянские древности : этнолингвистический словарь в 5-ти томах / под общей ред. Н. И. Толстого. – Т. 1. – Москва, 1995. – 584 с.; Т. 2. – Москва, 1999. – 704 с.; Т. 3. – Москва, 2004. – 699 с.
21. Славянская мифология : энциклопедический словарь / [науч. ред. В. Я. Петрухин, Т. А. Агапкина, Л. Н. Виноградова, С. М. Толстая]. – М. : Элпис Лак, 1995. – 416 с.
22. Сумцов Н. Ф. Символика славянских обрядов : Избранные труды / Н. Ф. Сумцов / отв. ред. А. К. Байбурин. – М. : Изд. Фирма «Восточная литература» РАН, 1996. – 296 с. (Этнографическая библиотека).
23. Толстая С. М. Зеркало в традиционных славянских верованиях и обрядах / С. М. Толстая // Славянский и балканский фольклор. Верования. Текст. Ритуал. – Москва, 1994. – С. 111–128.
24. Толстая С. М. Мир живых и мир мертвых : формула сосуществования / С. М. Толстая // Славяноведение. – 2000. – № 6. – С. 14–20.
25. Толстая С. М. Славянские мифологические представления о душе / С. М. Толстая // Славянский и балканский фольклор. Народная демонология. – Москва : Издательство «Индрик», 2000. – 400 с. – С. 52–95.
26. Толстая С. М. «Ако се деца не држе»: магические способы защиты новорождённых от смерти / С. М. Толстая // Кодови словенских култура. Деца / Главни уредник Дејан Ајдачић. – Београд, 2002. – С. 55–87.
27. Толстые Н. И. и С. М. Заметки по славянскому язычеству. 3. Первый гром в Полесье. 4. Защита от града в Полесье / Н. И. и С. М. Толстые // Обряды и обрядовый фольклор / отв. ред. В. К. Соколова. – М. : Изд-во «Наука», 1982. – С. 49–83.
28. Толстые Н. И. Заметки по славянскому язычеству. 5. Защита от града в Драгачеве и других сербских зонах / Толстой Н. И. и Толстая С. М. // Славянский и балканский фольклор. Обряд. Текст. / ред. кол. Л. Н. Виноградова, Ю. И. Смирнов, Н. И. Толстой (отв. ред.). – Москва : «Наука», 1981. – С. 44–120.
29. Толстой Н. И. Фрагмент славянского язычества: архаический ритуал-диалог / Н. И. Толстой // Славянский и балканский фольклор. Этногенетическая общность и типологические параллели. – Москва, 1984. – С. 5–72.
30. Толстой Н. И. Переворачивание предметов в славянском погребальном обряде / Н. И. Толстой // Исследования в области балто-славянской духовной культуры: (Погребальный обряд). М. : Наука, 1990. – С. 119–128.
31. Толстой Н. И. О задачах этнолингвистического изучения Полесья / Н. И. Толстой, С. М. Толстая // Полесский этнолингвистический сборник. – Москва, 1983. – С. 3–17.
32. Топорков А. Л. Символика и ритуальные функции предметов материальной культуры / А. Л. Топорков // Этнографическое изучение знаковых средств культуры. – Ленинград, 1989. – С. 89–101.
33. Топорков А. Л. Структура и функции сельского застольного этикета у восточных славян / А. Л. Топорков // Этнознаковые функции культуры. – Москва : Наука, 1991. – С. 190–203.
34. Успенский Д. И. Родины и крестины, уходъ за родильницей и новорожденнымъ. (По материаламъ, собраннымъ въ Тульскомъ, Веневскомъ и Каширскомъ уѣздахъ, Тульской губ.) / Д. И. Успенский // Этнографическое обозрение. – 1895. – № 4. – С. 71–95.

Nataliya Bilenka

The threshold: regulation of the behaviour on the border of the "own" and "someone else's" worlds.

The threshold in the reality of public everyday life known as the border between the world of the alive and the world of the dead. That's why many prohibitions and recommendations are connected with it. They are the means of behaviour reglamentation in the customary procedures and in everyday life.

The key words: threshold, border, behaviour, custom, inward, outward.